

Іван Сергійович Сиводед

Міжрегіональна академія управління персоналом
Київ, Україна

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Анотація. Процес розслідування злочинів на тимчасово окупованих територіях України нерозривно пов'язаний із сукупністю факторів та особливими умовами, обумовленими бойовими діями, невизначеністю правової юрисдикції, правовим вакуумом, неможливістю доступу українських правоохоронців до місця події до деокупації території та комунікації з потерпілими та свідками, збройним контролем російськими окупаційними військами над частиною міжнародно визнаної української території, встановлення представниками російської окупаційної адміністрації в захоплених українських населених пунктах окупаційного режиму, депортації українських громадян, проведення фільтраційних заходів, учинення російськими військовослужбовцями, найманцями й особами, які беруть участь у веденні агресивної війни проти України, з метою залякування українців на окупованих територіях, катувань, умисних убивств та інших насильницьких злочинів щодо військовополонених, місцевих правоохоронців, правозахисників, інтелігенції, духовенства та іншого цивільного населення, вжиттям воєнними злочинцями додаткових заходів конспірації шляхом усунення розпізнавальних знаків, приховування облич, застосування захисних масок і позивних, знищення слідів у місцях учинення злочинів у результаті підризу дамб, мостів, підпалів, ракетних, артилерійських обстрілів деокупованих населених пунктів, використання мобільних крематоріїв для спалювання трупів закатованих людей. Латентний характер цих кримінальних правопорушень суттєво ускладнює їх виявлення та розслідування. Документування загальнокримінальних та воєнних злочинів на окупованих територіях, встановлення винних осіб, забезпечення принципу невідворотності покарання злочинців та поновлення порушених прав українських громадян є пріоритетним напрямком для роботи правоохоронних органів та актуальним завданням для криміналістики, вирішення яких залежить від застосування нестандартних криміналістичних прийомів та засобів, пов'язаних із дистанційним збором доказів. У цих умовах ключове значення мають типові слідчі ситуації, які відіграють важливу роль у плануванні слідчих (розшукових) дій, побудові обґрунтованих слідчих версій та організації злагодженої взаємодії слідчої групи. Використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи аналізу. За результатами дослідження проаналізовано наукові положення щодо криміналістичної характеристики слідчої ситуації, її сутності, змісту, структури, класифікації та типів. Практична цінність – уперше визначено типові слідчі ситуації для розслідування злочинів на окупованих територіях України, запропоновано шляхи адаптації слідчих (розшукових) дій, надано практичні рекомендації та алгоритми досудового розслідування, які сприяють вирішенню проблемних питань та враховують відповідну специфіку.

Ключові слова: криміналістична характеристика, тактичні операції, типізація слідчих ситуацій.

Ivan S. Syvodied

Interregional Academy of Personnel Management
Kyiv, Ukraine

TYPICAL INVESTIGATIVE SITUATIONS IN THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES OF UKRAINE

Abstract. *The investigation of crimes in the temporarily occupied territories of Ukraine is inextricably linked to a set of factors and special conditions determined by ongoing hostilities, legal jurisdiction uncertainty, a legal vacuum, the inability of Ukrainian law enforcement officers to access crime scenes before the territory is de-occupied, limited communication with victims and witnesses, armed control by Russian occupation forces over parts of internationally recognized Ukrainian territory, the establishment of an occupation regime by representatives of the Russian occupation administration in seized Ukrainian settlements, the deportation of Ukrainian citizens, filtration measures, and the commission of acts of violence including torture, intentional killings, and other violent crimes by Russian military personnel, mercenaries, and individuals engaged in aggressive warfare against Ukraine. These crimes target prisoners of war, local law enforcement officers, human rights defenders, intellectuals, clergy, and other civilians as part of an intimidation campaign. War criminals employ additional concealment measures by removing identification marks, hiding their faces, using masks and call signs, and destroying crime scene evidence through the demolition of dams and bridges, arson, missile and artillery strikes on de-occupied settlements, and the use of mobile crematoriums to incinerate the bodies of tortured individuals. The latent nature of these crimes significantly complicates their detection and investigation. The documentation of general criminal and war crimes in occupied territories, the identification of perpetrators, ensuring the principle of inevitability of punishment, and restoring the violated rights of Ukrainian citizens are priority tasks for law enforcement agencies and pressing issues for forensic science. Addressing these challenges requires the application of non-standard forensic techniques and tools, particularly those related to remote evidence collection. In these conditions, typical investigative situations play a crucial role in planning investigative (search) actions, constructing well-founded investigative versions, and organizing the coordinated efforts of the investigative team. The study employs general scientific and specialized analytical methods. The research results include an analysis of the forensic characteristics of investigative situations, their essence, content, structure, classification, and types. The practical value of this study lies in the first-time identification of typical investigative situations in the investigation of crimes committed in the occupied territories of Ukraine. It also proposes methods for adapting investigative (search) actions, provides practical recommendations, and presents pre-trial investigation algorithms that contribute to resolving investigative challenges while considering the specific conditions of such investigations.*

Keywords: *forensic characteristics, tactical operations, typology of investigative situations.*

ВСТУП

Військова агресія Російської Федерації (далі – РФ) проти України, яка триває з 2014 року по теперішній час, стала наслідком збройного захоплення російськи-

ми військами Автономної Республіки Крим та окремих населених пунктів у Донецькій, Луганській, Херсонській областях, Запорізькій та Харківській областях. Із 2022 року по теперішній час частину раніше захоплених ворогом українських територій у Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській та Херсонській областях деокуповано Збройними Силами України. Бойові дії тривають. Наразі під контролем російських військ знаходиться близько 1/5 території України.

Правовий вакуум, який утворився на окупованих територіях, невизначеність правової юрисдикції та неможливість органами влади разом із правоохоронними органами України здійснювати свої повноваження на цих територіях через збройний контроль противника над окупованими українськими населеними пунктами, є умовами, які ускладнюють ефективний захист прав українських громадян, що опинилися в статусі заручників окупаційного режиму.

Варто зауважити, що окупаційною адміністрацією, російськими військовослужбовцями та іншими комбатантами на окупованих територіях окрім загальнокримінальних правопорушень за вказівками російського вищого військово-політичного керівництва умисно вчиняються воєнні та міжнародні злочини проти українського цивільного населення з метою його залякування, вживаються фільтраційні заходи, депортації українців, викрадення їх дітей, які вивозяться до РФ, показово розстрілюються військовополонені та вчиняється низка інших тяжких та особливо злочинів проти захоплених у полон представників української влади, правоохоронних органів, правозахисників, вчителів, священників тощо. При цьому з метою уникнення кримінальної відповідальності за вчинені злочини й ускладнення можливостей їх ідентифікації, такими особами вживаються додаткові заходи конспірації, приховуюся обличчя шляхом використання захисних масок, при зверненні один до одного вживаються позивні, усуваються розпізнавальні знаки, у місцях вчинення злочину проводяться замінування, при зміні дислокації або відступі російських військ із окупованих територій ними підриваються мости (дамби), здійснюються підпали та вибухи адміністративних будівель, житлових і нежитлових будівель, використовувалися масові захоронення закатованих людей.

Зокрема, всього на території деокупованих від російських загарбників територіях України правоохоронцями виявлено 104 катівні, де вказані особи утримували та застосовували тортури й катування до цивільного населення та військовополонених [17].

Після оприлюднення фактів установлених місць масового захоронення людей, братських могил та катівень на території деокупованих Збройними Силами України, проведення слідчих (розшукових) дій у виді ексгумації трупів українськими та міжнародними правоохоронцями, надання гласності та публічності вказаним міжнародним злочинам, російськими воєнними злочинцями почали застосовуватися мобільні крематорії для спалювання трупів своїх жертв [11].

Як наслідок вищенаведені кримінальні правопорушення на окупованих територіях стало більш складніше виявляти через їх латентний характер та протидію

з боку російського вищого військово-політичного керівництва та прямих виконавців в особі відповідних воєнних злочинців, а також через відсутність прямої комунікації правоохоронців зі свідками та потерпілими до деокупації території українськими військами або до фактичного виїзду українців з окупованої території до більш безпечного місця або іншої країни, на території якої останнім забезпечується відповідна фахова допомога правозахисниками, міжнародними організаціями або представниками українських консульських установ.

Установлення вичерпних фактів учинених російськими окупантами міжнародних та воєнних злочинів, дотримання загальних засад кримінального провадження, у тому числі пріоритет щодо якісного й ефективного досудового розслідування, поновлення порушених прав українських громадян є важливим та актуальним завданням для роботи правоохоронних органів. З цією метою виникла доцільність у використанні найбільш сучасних криміналістичних засобів і тактичних операцій, пов'язаних із дистанційним збором електронних цифрових доказів.

Окрім цього, за таких особливих умов, важливу роль відіграє слідча ситуація, оскільки вона являється основою криміналістичного аналізу та важливим інструментом для покращення ефективності криміналістичних методик. Вона визначає підходи до організації й планування слідчої діяльності на окупованих територіях, формуванні найбільш вірогідних слідчих версій, координацію діяльності та організацію злагодженої взаємодії членів слідчо-оперативної групи, обсяг слідчих (розшукових) дій, доцільність у виконанні яких постала за результатами опрацювання відповідної слідчої ситуації.

Наше завдання – проаналізувати наукові положення щодо загального визначення слідчої ситуації, її криміналістичної характеристики, сутності, змісту, структури, класифікації та типізації.

Метою статті є моделювання типових слідчих ситуацій, визначення алгоритмів розслідування, вирішення ключових завдань, що виникають у процесі розслідування злочинів, учинених на окупованих територіях.

Наукова новизна полягає в установленні основних типових слідчих ситуацій щодо розслідування кримінальних правопорушень на окупованих територіях, наданні альтернативних варіантів адаптації слідчих (розшукових) дій для дистанційного збору доказів та розробленні практичних рекомендацій із метою підвищення ефективності роботи правоохоронних органів у таких умовах та оперативного вирішення проблемних задач, які постають перед слідством.

У науковій літературі типові слідчі ситуації при розслідуванні злочинів на окупованих територіях України досліджувалися переважно вибірково та фрагментарно. Зокрема, особливості документування та специфіку доказування злочинів, учинених в умовах окупації, проаналізовано О. О. Юхном та ін. [37, с. 83–126]. А. Ф. Волобуєвим відображено типові слідчі ситуації при розслідуванні злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством на тимчасово окупованих територіях, а також основні методи проведення слідчих (розшукових)

дій у таких умовах [7, с. 43–45]. О. М. Дуфенюк досліджено ситуаційний підхід до розслідування воєнних злочинів в Україні та запропоновано інноваційні методи щодо їх розслідування [8, с. 51–54]. Окрім цього, В. Ю. Шепітьком спільно з іншими дослідниками запропоновано комплексний підхід до вивчення таких злочинів через практику застосування штучного інтелекту та цифрових технологій для підвищення ефективності їх розслідування [36, с. 140–142]. Типові слідчі ситуації, версії й особливості проведення тактичних операцій по встановленню осіб, причетних до вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час бойових дій, а також криміналістичні аспекти визначення типової слідчої ситуації для розслідування правопорушень проти основ національної безпеки України раніше досліджувалися також автором цієї статті [23, с. 209–215; 24, с. 250–260].

Попри наявність окремих наукових праць, в яких розглянуто окремі аспекти розслідування злочинів на окупованих територіях, досі не сформовано єдиного комплексного підходу до типізації слідчих ситуацій у цьому контексті.

Відтак виникла необхідність у проведенні даного наукового дослідження з метою розробки цілісної методики, адаптованої до специфіки окупованих територій України, з урахуванням відповідних типових слідчих ситуацій та особливих умов розслідування.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У процесі дослідження проаналізовано законодавчі та нормативно-правові акти як національного, так і міжнародного характеру, разом зі статистичними й офіційними даними щодо результатів діяльності Офісу Генерального прокурора, Національної поліції, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань та інших правоохоронних органів. Емпіричну базу дослідження становить спеціальна літератури та набутий практичний досвід автора в тому числі під час роботи начальником слідчого відділу Військової прокуратури сил антитерористичної операції, пов'язаного з розумінням специфіки та особливостями діяльності слідчого в процесі планування, вирішення складних слідчих ситуацій, організації проведення слідчих (розшукових) дій у складних та особливих умовах досудового розслідування, а також на тимчасово окупованих територіях, ефективного комплексу тактичних операцій та прийомів для забезпечення виконання завдань та засад кримінального провадження. Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: загальнонаукові методи (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) використано для з'ясування та формування концепції з визначення терміну слідча ситуація, особливостей її криміналістичної характеристики, сутності, змісту, структури, класифікації та типізації, вивчення публікацій та аналізу наукових поглядів провідних учених-криміналістів, які охоплюються предметом даного дослідження. Окрім цього, використані спеціальні методи (системно-структурний, порівняльно-правовий) дослідження пов'язані з аналізом правових норм, які регламентують повноваження слідчого,

моделюванням типових слідчих ситуацій під час розслідування кримінальних правопорушень на окупованих територіях, пропозиціями щодо шляхів адаптації слідчих (розшукових) дій та розробки алгоритмів досудового розслідування з метою вирішення проблемних питань.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1 Визначення поняття слідчої ситуації як окремого елементу в криміналістичній методиці та криміналістичній тактиці

Слідча ситуація, її сутність, зміст, структура, класифікація та типізація дотепер є одним із найбільш дискусійних питань серед науковців у галузі криміналістики. Проте в одному всі ці погляди єдині – слідча ситуація є основою для планування, побудови слідчих версій, вибору шляхів розслідування з метою пошуку слідів злочину. Будь-які розслідування кримінальних правопорушень, визначення форм та методів для їх розкриття нерозривно пов'язані в першу чергу з побудовою слідчої ситуації. Правильно сплановані слідчі ситуації та обраний напрямок досудового розслідування є запорукою розкриття складних багатоепізодних або серійних злочинів.

Засновник криміналістики, австрійський учений – юрист Ганс Густав Адольф Гросс (1847–1915) під слідчою ситуацією вважав припущення для розслідування, які виникають на початку розслідування та створюють передумови для планування слідчих або розшукових дій, а у подальшому після надходження нових доказів дають підстави слідчому скоригувати свої початкові висновки [38].

Проте вперше термін слідча ситуація введено в 1967 році саме українським ученим-криміналістом, завідувачем кафедри криміналістики Харківського юридичного інституту О. М. Колесніченком, яким охарактеризовано її як стан досудового розслідування, що обумовлений наявністю певних доказів та інформаційного матеріалу, які виникають у зв'язку з конкретним завданням, пов'язаним із їх збиранням та перевіркою [12, с. 21].

У свою чергу інший провідний учений цього вузу Г. А. Матусовський розглядав слідчу ситуацію як стан розслідування на певному етапі та сукупність зовнішніх умов, за яких відбувається процес розслідування, що впливають на його перебіг [17, с. 167].

Вагомим внеском у подальший розвиток цього терміну стали дослідження інших видатних криміналістів: С. В. Великанова, В. К. Весельського, В. А. Журавля, В. В. Логінова, Є. Д. Лук'янчикова, М. В. Салтевського, В. В. Тіщенко, В. М. Шевчука та В. Ю. Шепітька, якими сформовано різні погляди щодо трактування визначення поняття слідчої ситуації.

Так, С. В. Великанов, який у 2002 році захистив єдину дисертацію на тему: «Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці», за результатами цього дослідження дійшов висновку про те, що слідча ситуація є категорією криміналістичної методики та характеризується переважно як обстановка розсліду-

вання, яка формується під впливом зібраної доказової інформації, що характеризує стан розслідування [4, с. 5, 11].

На відміну від С. В. Великанова, В. К. Весельський слідчу ситуацію вважає категорію криміналістичної тактики, оскільки вона зумовлює тактику конкретних слідчих дій та являється сукупністю умов – часу, місця, навколишнього середовища, взаємозв'язку з іншими процесами об'єктивної дійсності, поведінкою осіб, які опинилися в сфері кримінального судочинства. Окрім цього, під впливом інших, які часом залишаються невідомими слідчому, чинників, що формують конкретну обстановку, в якій на даний момент здійснюється розслідування, та впливає на хід і результати процесу доказування, а також створює підстави для прийняття слідчим відповідних тактичних рішень [6, с. 193–194].

Значний вклад у розвиток поняття слідчої ситуації внесено завідувачем кафедри криміналістики Національного юридичного університету доктором юридичних наук, професором В. М. Шевчуком, яким системно протягом останніх двох десятиліть послідовно досліджується слідча ситуація, її специфіка разом з усіма обставинами, які з нею пов'язані [33, с. 192–201; 34, с. 125–129; 35, с. 146–150].

На нашу думку, одним із найбільш ґрунтовних визначень поняття слідчої ситуації за всіма ознаками надано саме В. М. Шевчуком, яким підкреслено, що слідча ситуація – це системне та багатокомпонентне утворення, зміст якого складають різні умови, обставини, що визначають обстановку процесу розслідування на певному його етапі й мають значення для обрання й реалізації оптимальних прийомів, методів і засобів. Вирізнення типових ситуацій і розроблення на цій основі рекомендацій із методики розслідування окремих видів злочинів необхідні для визначення напрямку розслідування [35, с. 146].

У цілому В. М. Шевчук розділяє думку про те, що слідча ситуація входить до складу категорії криміналістичної тактики, яка безпосередньо впливає на розробку тактичних операцій [34, с. 125]. Його підхід передбачає адаптацію тактики слідчих дій до конкретних умов та обставин, що може сприяти підвищенню ефективності розслідування за особливих умов, у тому числі таких, які пов'язані з розслідуванням кримінальних правопорушень, учинених на тимчасово окупованих територіях України.

Цікавою з наукової точки зору є твердження М. В. Салтевського, згідно якого слідча ситуація – це сукупність обставин конкретної події злочину, актуалізованих слідчим, дізнавачем, прокурором, судом, що здійснюють його розкриття, розслідування та попередження, тобто сукупність актуалізованої суб'єктами кримінального процесу доказової інформації, відображеної в матеріальній обстановці події злочину [22, с. 301–302].

Натомість В. В. Логінова пропонує розглядати слідчу ситуацію як сукупність обставин, що сформувалися саме на певному етапі розслідування на підставі фактичних даних про подію злочину, яка обумовлює можливість органів досудового розслідування реалізувати свої можливості щодо розкриття, розслідування та попередження злочину [14, с. 281–282].

Заслуговує також уваги бачення В. Ю. Шепітька, який стверджує, що слідчу ситуацію потрібно розглядати в двох аспектах: у широкому розумінні – як сукупність усіх умов, що впливають на розслідування й визначають його особливості; у вузькому розумінні – як характеристику інформаційних даних, що має слідство на конкретному етапі розслідування [19, с. 187].

Підхід, запропонований В. Ю. Шепітьком, по суті є найбільш універсальним, оскільки забезпечує можливість використання поняття слідчої ситуації як у теоретичному, так і в практичному значенні. Запропоноване ним визначення дозволяє системно оцінити умови розслідування, врахувати зовнішні фактори (об'єктивні чинники) та внутрішні аспекти (суб'єктивні чинники) діяльності учасників слідчого процесу. Цей підхід знайшов підтримку серед інших провідних вітчизняних криміналістів: В. А. Журавля, Б. Є. Лук'янчикова та Є. Д. Лук'янчикова [10, с. 105; 15, с. 265].

Професор В. В. Тіщенко зважаючи на розбіжність думок різних учених щодо визначення цього поняття підкреслює багатогранність поняття слідчої ситуації, зумовлену складністю й багатофакторністю процесу розслідування та констатує, що слідча ситуація є криміналістично значущою інформацією про подію злочину, її обставини та відомості про особу злочинця, встановлені під час розслідування з урахуванням характеру джерел отримання цих даних.

Наукові підходи до поняття слідчої ситуації, за його спостереженням, можна умовно поділити на чотири основні групи. Одні дослідники розглядають її як сукупність зовнішніх умов і обставин, за яких здійснюється розслідування. Інші вчені акцентують увагу на суб'єктивному сприйнятті та оцінці слідчим наявної інформації, що формує уявну модель події. Третя група науковців визначають слідчу ситуацію як сукупність даних, які впливають на рішення слідчого та лише четвертий підхід трактує її як стан розслідування на певному етапі [29, с. 961–963].

З урахуванням вищевикладеного, слід дійти загального висновку про те, що слідча ситуація є певною сукупністю інформації, умов і обставин, яка є наявною в слідчого на початковому чи подальшому етапі досудового розслідування у відповідному кримінальному провадженні, що обумовлює вибір останнім способу здійснення своїх повноважень, визначених кримінальним процесуальним законодавством, а також застосування вичерпних тактичних операцій із метою досягнень усіх завдань кримінального провадження.

Поряд із цим, як наукова категорія, слідча ситуація є важливим елементом не лише криміналістичної методики, а й криміналістичної тактики. Її визначення має значну практичну цінність, оскільки саме через розуміння умов і обставин розслідування можна розробити ефективні методи виявлення, збору й аналізу доказів, спланувати оптимальний обсяг слідчих (розшукових) дій, які стануть запорукою ефективного досудового розслідування та встановлення всіх обставин кримінального правопорушення.

Практичне значення цього терміну посилюється в контексті збройної агресії РФ проти України та перебування нашої держави в режимі воєнного стану через

сучасні виклики та ускладнене розслідування злочинів, учинених на тимчасово окупованих територіях російськими комбатантами, колаборантами та представниками окупаційної адміністрації з огляду на існування вищенаведених об'єктивних причин, пов'язаних із бойовими діями та окупацією військами країни агресора міжнародно визнаної території України.

2.2 Сутність, зміст та структура слідчої ситуації, їх значення для розслідування злочинів на тимчасово окупованих територіях

Аналогічним чином, як і до поняття слідчої ситуації в науці криміналістика не сформовано єдиного комплексного підходу щодо визначення сутності, змісту та структури слідчої ситуації, і наукові дослідження в цій галузі є обмеженими, що підкреслює необхідність у подальших дослідженнях.

Зокрема, С. В. Великанов наполягає на тому, що сутність слідчої ситуації складає обстановка і стан розслідування, а зміст типових ситуацій нерідко змішується зі змістом такого спорідненого поняття, як типова версія [4, с. 5; 6, с. 211].

За визначенням Л. В. Борисової, сутність слідчої ситуації розглядається як сукупність доказів та оперативно-розшукових відомостей на певний момент розслідування, що значно звужує його зміст, але дає можливість типізувати ситуації, які складаються під час розслідування злочинів окремих видів і з урахуванням цього формувати рекомендації в межах окремих методик розслідування [3, с. 98].

В. К. Весельський небезпідставно вважає, що індивідуальність слідчої ситуації визначається поєднанням об'єктивних і суб'єктивних чинників, сформованих умов, сукупність яких становить слідчу ситуацію. При цьому об'єктивні чинники включають наявність і характер доказової й орієнтуючої інформації, яка є в розпорядженні слідчого та джерел її надходження, інформації, доступність ресурсів, наявності необхідних у розпорядженні слідства необхідних сил, засобів, часу, а також кримінально-правову оцінку події. Суб'єктивні чинники охоплюють психологічний стан учасників процесу, їх протидію встановленню істини та непередбачувані дії, що можуть змінити хід розслідування, прийняття й оцінку інформації слідчим, а також його зусилля, спрямовані на зміну слідчої ситуації в бажану сторону [6, с. 194–195].

Не менш аргументованим виглядає й бачення К. П. Шевчишеної щодо доцільності поділу змісту слідчої ситуації на об'єктивні та суб'єктивні компоненти, до яких у складі об'єктивних слід включити: доказову й орієнтуючу інформацію, слідову картину, джерела доказів і засобів розслідування, а до суб'єктивних: внутрішній (психологічний) стан та досвід слідчого, його професійні якості, соціально-психологічні характеристики учасників провадження, можливість протидії встановленню істини, рівень взаємовідносин слідчого з цими учасниками та наявність помилок у прийнятті рішень і процесуальних дій слідчим [32, с. 600].

Проте в О. І. Тарасенка з цього приводу сформувалася інша думка, і питання щодо наявності в складі змісту слідчої ситуації суб'єктивних чинників, як він

вважає, являється достатньо дискусійним. За спостереженням указанного науковця, слідча ситуація має включати лише ті умови (обставини, фактори), які безпосередньо впливають на розслідування конкретної справи [28, с. 20–21].

У свою чергу О. М. Артюх наголошує, що зміст слідчої ситуації повинен відображати сукупність ознак злочину, достовірні та недостатні факти, які є наявними в слідчого та містити інформацію, яка не тільки підтверджує версію про подію, а й така, яка її спростовує [1, с. 87].

При цьому В. В. Підпалий та А. М. Кислий підкреслюють, що слідча ситуація не є суто мінливою категорією, яка змінює свій зміст, структуру й форму в результаті дії об'єктивних і суб'єктивних чинників та визначається всією збіраною в кримінальному провадженні інформацією. Вони акцентують увагу на типології слідчих ситуацій, як системі типових ситуацій, що є науково розробленою та практично апробованою моделлю [20, с. 405].

Щодо питання структури слідчої ситуації, слід зауважити, що єдиним науковцем серед вітчизняних криміналістів, яким надано їй оцінку та запропоновано комплексний підхід до визначення її структурних елементів, являється В. М. Шевчук. За результатами проведеного ним дослідження останній дійшов висновку, що до структури слідчої ситуації входить інформація про злочин, причетних осіб, об'єктивні умови розслідування (місце, час, ресурси слідчого), а також психологічні взаємовідносини між учасниками та організаційна підтримка розслідування [35, с. 147–148]. В цілому з даним висновком ми погоджуємося.

За таких обставин питання розуміння сутності, змісту та структури слідчої ситуації відіграє важливе практичне значення для розслідування злочинів на окупованих територіях, оскільки надає можливість слідчому з урахуванням наявної інформації сформулювати слідчі версії, визначати напрями розслідування, спланувати тактичні прийоми з метою пошуку слідів кримінального правопорушення та фіксації доказів, а також ефективно розподілити навантаження й обов'язки між членами слідчо-оперативної групи.

2.3 Класифікація слідчих ситуацій за критеріями, умовами та напрямом розслідування

Розглядаючи питання будь-якої класифікації згідно визначення В. В. Тіщенка потрібно мати на увазі як процес, так і результати застосування типологічного методу, який дозволяє розділити множинність об'єктів на підмножини (підкласи) за певними ознаками. Це сприяє розкриттю сутності об'єктів, точному визначенню їх властивостей і зв'язків, а також розвитку теорій у галузі науки [29, с. 15].

Щодо класифікації слідчих ситуацій, варто зауважити, що окремими вітчизняними криміналістами класифіковано їх за певними ознаками.

Найбільш універсальною як з наукової, так і з практичної точки зору являється класифікація С. В. Веліканова, яким запропоновано класифікувати слідчі ситуації відразу за декількома критеріями: за стадіями розслідування залежно від часу утворення поділити їх на початкові, поточні та завершальні; за ступенем

визначеності й обсягом інформації для побудови слідчої ситуації – на визначені та невизначені; за видом злочинів – на універсальні й специфічні; за складністю ситуацій із урахуванням зв'язків між потерпілим і злочинцем – на прості та складні; за джерелами доказової інформації – на інформаційно насичені або дефіцитні [4, с. 8–10].

Водночас В. К. Весельський класифікує слідчі ситуації на типові та специфічні, а також на вихідні, проміжні й завершальні, де типова ситуація характеризується загальними закономірностями розслідування злочинів, тоді як специфічна потребує нетипових тактичних прийомів; початкові ситуації виникають на початку розслідування, проміжні – на наступному етапі, а кінцеві – при його завершенні [5, с. 196–197].

Поряд з цим К. О. Чаплинський запропонував класифікувати слідчі ситуації за співпадінням інтересів учасників процесу та їх впливом на розслідування на конфліктні та безконфліктні [31, с. 13], а С. І. Марко й С. О. Сорока здійснити поділ слідчих ситуацій за напрямком розслідування на сприятливі, коли слідчий не має сумнівів у достовірності даних та несприятливі – за якої інформація обмежена [16, с. 378].

Підтримуючи вищенаведені позиції вказаних науковців щодо класифікації слідчої ситуації, відзначимо, що слідчі ситуації також варто класифікувати за суб'єктом, уповноваженим приймати рішення на стадії досудового розслідування: слідчий, прокурор, оперативний працівник, експерт, слідчий суддя.

На нашу думку, всі ці класифікації є достатньо практичні, підходи щодо них корисні, проте вони мають не тільки свої переваги, а й недоліки, оскільки не забезпечують повного розуміння типових ситуацій на різних етапах розслідування та потребують корегування для розкриття більш складних слідчих ситуацій у специфічних категоріях злочинів, таких як розслідування злочинів на тимчасово окупованих територіях України.

З метою досягнення більшої ефективності необхідно вдосконалювати критерії класифікації, враховуючи як загальні, так і специфічні аспекти, а також соціально-психологічні чинники, що можуть впливати на хід розслідування та сприяти слідчому в виборі оптимальних стратегій дій залежно від обставин розслідування.

2.4 Типізація як передумова для побудови типових слідчих ситуацій

Типізація слідчих ситуацій є важливим інструментом для ефективного розслідування злочинів на окупованих територіях, оскільки допомагає систематизувати знання, розробити криміналістичні методики й адаптувати тактику розслідування до конкретних обставин, ураховуючи, що доступ до місця події та збирання доказів у цих провадженнях ускладнені.

В. А. Журавель аргументовано відзначає, що об'єктом типізації є елементи інформації, зокрема дані про подію та її учасників. У його розумінні термін «типова слідча ситуація» є умовним, являє собою наукову абстракцію, яка ґрун-

тується на апріорних знаннях та узагальнює значний обсяг емпіричних даних, а також відображає загальні характеристики розслідування на різних етапах – вихідному, початковому та наступному [9, с. 103; 10, с. 36].

Схожа думка сформувалася в Р. С. Степанюка, який зазначає, що типізація можлива лише за умови виділення ключових елементів злочину й розслідування, таких як особа злочинця, сліди злочину, спосіб учинення та інші обставини [27, с. 111–112].

Водночас Ю. П. Аленіним за рівнем інформативності щодо учасників злочину визначено три типи слідчих ситуацій: 1) наявність даних про особу злочинця, що дозволяє перевірити його причетність до інших злочинів; 2) обмежена інформація, яка дає змогу визначити вузьке коло підозрюваних; 3) висока невизначеність, коли ідентифікація ускладнена через загальність даних [1, с. 25–27].

Вирішуючи питання щодо розмежування слідчих ситуацій на типи В. К. Лисиченко, О. В. Батюк та Т. А. Пазинич запропонували поділити їх конкретні та типові. Так, конкретна ситуація є сукупністю умов, що визначаються на певному етапі розслідування й охоплюють різні аспекти (інформаційний, процесуальний, психологічний тощо). Типові ситуації базуються на повторюваних ознаках злочинів і дозволяють виробити універсальні рекомендації для різних категорій злочинів [13, с. 5; 20, с. 13].

Водночас О. І. Тарасенко акцентує увагу на відмінностях між типовими й конкретними слідчими ситуаціями. Типова ситуація, як він вважає, є науковою абстракцією, що включає загальні риси кількох конкретних ситуацій. Моделі типових ситуацій повинні відображати основну інформацію, яка є в розпорядженні слідчого, особливо на початковому етапі розслідування [28, с. 23].

Поряд з цим О. Я. Смолянінова наполягає на тому, що конкретною слідчою ситуацією має бути реальна обстановка, яка виникає під час розслідування та відображає індивідуальні особливості конкретного етапу. Узагальнення повторюваних ознак цих ситуацій є основою для їх типізації [26, с. 197].

Важливість типових слідчих ситуацій для розробки методик розслідування підкреслює В. Л. Синчук, на думку якого, кримінально-процесуальне право та криміналістика мають розробляти рекомендації лише для типових слідчих ситуацій, які є основою для вирішення індивідуальних випадків [25, с. 181].

Окрім цього, С. І. Марко й С. О. Сорока підкреслюють, що типові слідчі ситуації допомагають сформулювати стратегії для подальшого розслідування, спрогнозувати можливі варіанти розвитку подій і вибрати ефективні стратегії для досягнення істини [16, с. 377].

Особливості розслідування злочинів на окупованих територіях вимагають урахування специфічних умов, таких як втручання сторонніх осіб у процес, відсутність матеріальних доказів і використання дистанційних методів збору даних.

Типізація слідчих ситуацій у таких умовах надасть змогу систематизувати інформацію про злочини, виявити закономірності, розробити моделі слідчих ситуацій і стратегії дій слідчого й оперативного підрозділу, вирішити організаційні

проблеми, пов'язані з координацією дій слідчих та розмежуванням обов'язків між членами оперативно-слідчої групи для оптимізації ресурсів.

Таким чином, типізація слідчих ситуацій є важливою основою для розробки методики розслідування, оптимізації тактики дій слідчого та підвищення ефективності кримінального процесу щодо розслідування злочинів на окупованих територіях.

2.5 Типові слідчі ситуації при розслідуванні злочинів на окупованих територіях: практичний алгоритм дій

При розслідуванні злочинів, учинених на тимчасово окупованих територіях, виникають типові слідчі ситуації, кожна з яких передбачає специфічний набір слідчих (розшукових) та процесуальних дій. Ми наведемо основні ситуації та заходи, які доцільно застосовувати залежно від обставин.

Слідча ситуація 1. Надходження інформації про вчинення злочину на тимчасово окупованій території, яка перебуває під контролем РФ за відсутності встановленої особи підозрюваного.

Це специфічна слідча ситуація, яка потребує комплексного підходу для організації досудового розслідування. Для неї характерна фіксація даних, попередній аналіз інформації, на підставі якої слідчий та прокурор приймають рішення про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та визначають кваліфікацію правопорушення. На початковому етапі проводяться допити потерпілих і свідків, вилучаються речі з ознаками злочину, відео- та фотоматеріали, які підлягають огляду. За необхідності такі допити проводяться дистанційно в режимі відеоконференції для показань із безпечних зон.

Одночасно витребовуються інформація від військових адміністрацій, оперативних підрозділів Служби безпеки України (далі – СБУ), Національної поліції (далі – Нацполіції), Державного бюро розслідувань (далі – ДБР), військових формувань Збройних сил України, Головного управління розвідки Міноборони України (далі – ГУР МОУ), Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), Служби зовнішньої розвідки України (далі – СЗРУ) тощо про військові частини РФ на окупованій території, перехоплені радіо- та телефонні переговори, які свідчать про злочини, відомості про обставини правопорушення, отримані за допомогою дронів та квадрокоптерів, що працювали в недоступних зонах. Також аналізуються мобільні пристрої, вилучені у військовополонених, на яких можуть бути зафіксовані злочини.

Витребовується інформація через вебплатформи та спеціалізовані ресурси, такі як портал «Дія», чат-бот «e-Епету», спеціалізовані сайти dokaz.gov.ua і warcrimes.gov.ua, які дозволяють громадянам надсилати цифрові матеріали воєнних злочинів.

Слідчий залучає оперативні підрозділи для пошуку відеозаписів, аналізу цифрової інформації з відкритих джерел (OSINT-розвідки).

Запитуються дані в Державного космічного агентства України про супутникові знімки, аерофотозйомку та дистанційне зондування Землі. Паралельно

організовується взаємодія зі спеціалістами цього відомства, які забезпечують структурування та візуалізацію подій за допомогою сучасних супутникових навігаційних систем. Для відновлення повної картини злочину застосовуються методи картографування, топографії, 3D-моделювання та технології віртуальної реконструкції, що дозволяють максимально точно відтворити обставини події.

Співпраця налагоджується з міжнародними організаціями, такими як ОБСЄ, Червоний Хрест, Human Rights Watch, Amnesty International, Truth Hound, благодійні фонди та громадські організації, що можуть надати відповідну інформацію. Аналізуються відеозаписи з камер спостереження, які залишаються активними на окупованих територіях, за участю відповідних підрозділів кібербезпеки СБУ або Нацполіції.

Під час досудового розслідування проводяться допити полонених осіб, які перебували на окупованих територіях, та їх впізнання за фотознімками.

Ідентифікація підозрюваних здійснюється шляхом пред'явлення потерпілим або свідкам фотознімків із баз даних, таких як «WAR CRIMINAL», «Воєнні злочинці РФ» тощо.

Для пошуку осіб у соціальних мережах, установлення геолокацій та міток часу на фото використовуються інструменти Clearview AI та Artellence. Акаунти в соціальних мережах також аналізуються з метою виявлення зв'язків підозрюваного. Впізнання також може відбуватися за голосом із застосуванням технологій Palantir Technologies та Microsoft.

Використання технологій штучного інтелекту, таких як Clearview AI, Artellence, під час розслідування злочинів має здійснюватися відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства, що регулює збір, фіксацію й оцінку доказів. Для забезпечення процесуальної допустимості даних, отриманих за допомогою цих технологій, необхідно документально фіксувати весь алгоритм їх застосування, етапи збору інформації, використані технічні засоби, програмне забезпечення, а також джерела даних (наприклад, бази даних, відеозаписи, перехоплені переговори).

Отримані результати слід підкріплювати висновками судових експертиз (портретознавчої, фоноскопичної, лінгвістичної тощо), що підтверджують автентичність, належність та допустимість доказів.

На завершальному етапі здійснюються процесуальні заходи, серед яких заочне повідомлення про підозру, оголошення розшуку, отримання дозволу суду на затримання, доручення затримання підозрюваного оперативним підрозділам. У разі встановлення місцезнаходження підозрюваного за межами РФ у країнах Європейського Союзу чи інших державах, направляється клопотання про міжнародно-правову допомогу або екстрадицію.

Слідча ситуація 2. Вихідні дані щодо окупації території залишаються ті самі, потерпілий загинув, особа підозрюваного відома, але її місцезнаходження не встановлене (громадянин України, колаборант).

Ця ситуація потребує комплексу заходів із установлення місцеперебування підозрюваного, його розшуку й затримання, збору доказів для підтвердження

його причетності до злочину. Варто проаналізувати наявну інформацію про підозрюваного, вивчити його особисті дані, соціальні зв'язки, попередні місця проживання, роботи чи перебування, здійснити моніторинг акаунтів підозрюваного в соціальних мережах, зокрема платформ, які використовуються в Україні та за її межами.

Далі слід витребувати дані шляхом використання ресурсів Нацполіції, СБУ, ДБР та інших правоохоронних органів із відповідних реєстрів, баз даних, від мобільних операторів та банків для відстеження фінансових транзакцій через банківські установи.

Шляхом надання відповідних доручень необхідно залучити оперативні підрозділи до оперативно-розшукових заходів, включаючи спостереження за колом спілкування підозрюваного, а також ініціювати співпрацю з компетентними правоохоронними органами інших держав, якщо наявна інформація про те, що підозрюваний перебуває за кордоном.

Водночас необхідно вирішити питання щодо заочного повідомлення про підозру, оголосити підозрюваного в міжнародний розшук, розмістити про нього інформацію у відповідних розшукових базах МВС та СБУ, отримати дозвіл слідчого судді на затримання підозрюваного та доставку в суд для обрання запобіжного заходу, а також спрямувати запит про міжнародну правову допомогу або екстрадицію в разі підтвердження перебування підозрюваного за межами України.

У разі не встановлення точного місцеперебування підозрюваного та країни, в якій він перебуває, через Департамент міжнародного поліцейського співробітництва МВС України слід залучити міжнародні організації Інтерпол та Європол до його розшуку, затримання, особистого обшуку та допиту, а також проведення обшуку житла та іншого місця володіння, де може мешкати останній, із вилученням одягу, взуття, зброї та інших доказів.

Через засоби масової інформації, громадські платформи та міжнародні правозахисні організації варто провести роз'яснювальну роботу з населенням із метою пошуку свідків із тимчасово окупованих територій про можливе місцезнаходження підозрюваного та забезпечення збору додаткової інформації про обставини злочину.

Ефективною може бути ідентифікація підозрюваного за допомогою програм розпізнання осіб Clearview AI та Artellence для аналізу зображень із камер спостереження та соцмереж, особливо якщо підозрюваний пересувався через контрольовані території або прикордонні пункти України.

СЗРУ, ГУР МОУ, ДПСУ та СБУ спрямувати доручення щодо аналізу перехоплених телефонних розмов військовослужбовців РФ на предмет встановлення обставин кримінального правопорушення й ідентифікації голосу підозрюваного з використанням технологій Palantir Technologies або Microsoft.

Також потрібно призначити відповідні судові експертизи: фоноскопичну, лінгвістичну, психолого-психіатричну та ін.

Слідча ситуація 3. Особа підозрюваного встановлена (військовослужбовець РФ або найманець), але його місцезнаходження невідоме.

Ця ситуація вимагає збору доказів і вжиття заходів для розшуку підозрюваного, який може перебувати на території РФ або окупованих територіях.

Першочергово слідчі та прокурори фіксують обставини злочинів й аналізують отримані докази, зокрема показання потерпілих, свідків, фото- та відеоматеріали. Визначають дані про підозрюваного, його належність до військових підрозділів РФ, а також можливі пересування на основі перехоплених розмов та повідомлень у соцмережах.

Здійснюється взаємодія з військовою розвідкою ГУР МО України щодо підрозділів РФ або найманців, до яких належить підозрюваний. Запитуються також дані в міжнародних організаціях, таких як ОБСЄ, Червоних Хрест України, Human Rights Watch та Amnesty International, які могли зафіксувати дії підозрюваного. Крім того, здійснюється аналіз баз даних військових злочинців, таких як «WAR CRIMINAL», «Книга катів українського народу», «eyeWitness to Atrocities».

Для розшуку використовуються технології розпізнавання облич (Clearview AI, Artelligence) та аналіз перехоплених розмов за допомогою Palantir Technologies і Microsoft. Аналізується активність підозрюваного в соцмережах.

Публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному вебсайті Офісу Генерального прокурора заочне повідомлення про підозру та оголошення підозрюваного у внутрішньодержавний розшук та міжнародний розшук, спрямовується запит до інших країн про правову міжнародно-правову допомогу або екстрадицію.

Для підтвердження ідентичності підозрюваного можуть призначатися судово-портретні, лінгвістичні, фоноскопичні та інші експертизи.

Слідча ситуація 4. Затримання особи військовополоненого РФ, який зізнався в правопорушенні.

У цій ситуації важливо дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій, забезпечуючи належне поводження з військовополоненими.

Першим етапом є документування затримання: складання протоколу з чітким зазначенням усіх обставин. Військовополоненому потрібно забезпечити право на правову допомогу. Його допит має бути проведений із відеофіксацією всіх повідомлених обставин. За необхідності варто залучити перекладача.

Перевірка повідомлених ним фактів здійснюється через співставлення з іншими доказами, показання свідків, речовими доказами та документами, особа пред'являється для впізнання. За потреби призначаються відповідні експертизи (судово-медичні, генетичні, балістичні тощо).

Далі підозрюваному вручається повідомлення про підозру, до суду спрямовується клопотання про обрання щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Зібрані докази, в тому числі зізнання, повинні бути належно оформлені та збережені для забезпечення їх допустимості в суді.

За необхідності можуть бути залучені міжнародні механізми для кримінального переслідування через Міжнародний кримінальний суд.

Слідча ситуація 5. Надходження інформації від іноземних правоохоронних органів про затримання підозрюваного.

Після надходження інформації про затримання, першим кроком є перевірка достовірності даних та з'ясування обставин. Якщо затримання відбулося за міжнародним ордером або угодою про правову допомогу, слід перевірити наявність підстав для екстрадиції чи інших міжнародних процедур.

Оцінюється матеріал кримінального провадження, визначається кваліфікація правопорушення та розробляється план екстрадиційних заходів.

З Офісу Генерального прокурора направляється клопотання до компетентних органів іноземної держави про видачу особи в Україні та проведення необхідних слідчих (розшукових) дій.

Готується оперативна група для етапування затриманого та збираються докази згідно з попередніми типовими слідчими ситуаціями.

ВИСНОВКИ

Моделювання типових слідчих ситуацій має важливе значення для розслідування злочинів на окупованих територіях, оскільки правильне визначення слідчої ситуації сприяє формуванню версій, плануванню дій і досягненню ефективних результатів завдяки злагодженій взаємодії слідчого, прокурора та оперативного підрозділу.

Запропоновані нами п'ять типових слідчих ситуацій дають змогу чітко структурувати процесуальні дії та оперативно-розшукові заходи, зменшуючи ризики тактичних помилок та підвищуючи ефективність розслідування.

Результати дослідження мають сприяти вдосконаленню діяльності правоохоронних органів та підготовці фахівців у сфері кримінального процесу та криміналістики, є практичними рекомендаціями для слідчих, прокурорів та оперативних працівників із метою оптимізації їх роботи в особливих умовах та створення якісної доказової бази для судового розгляду.

Розроблена методика може стати підґрунтям для нових досліджень та подальшого розвитку на предмет адаптації до сучасних викликів та ефективного реагування на зміни в методах вчинення злочинів на окупованих територіях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Аленін Ю. П. Теоретичні та практичні основи розкриття і розслідування осередків злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1997. 48 с.
- [2] Артюх О. М. Класифікація типових слідчих ситуацій, що виникають при виявленні та розслідуванні протидії законній господарській діяльності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 85–88.

- [3] Борисова Л. В. Типові слідчі ситуації при розслідуванні розкрадань наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Форум права*. 2011. № 2. С. 97–102.
- [4] Веліканов С. В. Класифікація слідчих ситуацій в криміналістичній методиці : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2002. 14 с.
- [5] Веліканов С. В. Підходи до типізації слідчих ситуацій. *Наукові дослідження*. 2011. № 21. С. 210–219.
- [6] Весельський В. К. Слідча ситуація як категорія криміналістичної тактики. *Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 25. С. 193–199.
- [7] Волобуєв А. Ф. Особливості механізму вчинення сексуального насильства на тимчасово окупованих територіях та його розслідування. *Криміналістичний вісник*. 2023. № 1(39). С. 39–51.
- [8] Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 46–56.
- [9] Журавель В. А. Тактичні операції в системі криміналістичних засобів протидії злочинності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2006. № 6. С. 30–36.
- [10] Журавель В. А. Ситуаційний підхід до формування окремих криміналістичних методик розслідування злочинів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2009. № 8. С. 102–108.
- [11] Керівництво Росії наказало нищити будь-які докази злочинів своєї армії в Україні. *Головне управління розвідки Міністерства оборони України*. 2024. 21 лют. URL: <https://gur.gov.ua/content/kerivnytstvo-rosii-nakazalo-nyshchyty-budiaki-dokazy-zlochyniv-svoiei-armii-v-ukraini.html> (дата звернення: 04.03.2025).
- [12] Колесніченко О. М. Наукові і правові основи методики розслідування окремих видів злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 1967. 32 с.
- [13] Лисиченко В. К., Батюк О. В. Слідча ситуація та її значення в криміналістиці та слідчій практиці. *Криміналістика та судова експертиза*. 1988. № 36. С. 4–9.
- [14] Логінова В. В. Поняття та значення слідчих ситуацій у методиці розслідування злочинів. *Форум права*. 2010. № 3. С. 278–283.
- [15] Лук'янчиков Б. Є., Лук'янчиков Є. Д. Типові слідчі ситуації і шляхи їх розв'язання в окремих позавидових методиках розслідування. *Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України*. 2001. № 1(4). С. 261–268.
- [16] Марко С. І., Сорока С. О. Класифікація типових слідчих ситуацій початкового етапу досудового розслідування злочинів, передбачених ст. 358 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 375–386.
- [17] Матусовський Г. А. Ситуаційний підхід до розслідування злочинів. *Криміналістика : підручник*. Харків : Право, 1998. 375 с.
- [18] На деокупованих територіях України виявили понад 100 російських катівень. *ZMINA. Центр прав людини*. 2023. 07 груд. URL: <https://zmina.info/news/na-deokupovanyh-terytoriyah-ukrayiny-vyuvavly-ponad-100-rosijskyh-kativen/> (дата звернення: 04.03.2025).
- [19] Настільна книга слідчого. 3-тє вид., переробл. і доповн. / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. Київ : Ін Юре, 2011. 736 с.
- [20] Пазинич Т. А. Криміналістична характеристика шахрайств та основні положення їх розслідування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2007. 21 с.

- [21] Підпалий В. В., Кислий А. М. Типові слідчі ситуації розслідування крадіжок в умовах великого міста. *Юридична наука*. 2020. №2(104). С. 403–410.
- [22] Салтєвський М. В. Криміналістика: підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с.
- [23] Сиводєд І. С. Типові слідчі ситуації, версії та особливості проведення тактичних операцій по встановленню осіб, причетних до вчинення умисних вбивств військовослужбовців під час бойових дій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. №2(2). С. 209–215.
- [24] Сиводєд І. С. Криміналістичні аспекти визначення типової слідчої ситуації для розслідування правопорушень проти основ національної безпеки України. *Вісник Національної академії правових наук*. 2023. №1(30). С. 250–260.
- [25] Синчук В. Л. Типові слідчі ситуації в методиці розслідування вбивств. *Проблеми криміналістики і судової експертизи*. 2002. №2(29). С. 181–185.
- [26] Смолянінова О. Я. Слідчі ситуації під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати митних платежів. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2019. С. 196–200.
- [27] Степанюк Р. Л. Ситуаційний підхід у формуванні методик розслідування злочинів, вчинених у бюджетній сфері України. *Право і безпека*. 2013. №3(50). С. 110–115.
- [28] Тарасенко О. І. Типові слідчі ситуації та програми розслідування бандитизму. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2005. №31. С. 20–26.
- [29] Тіщенко В. В. Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2003. 34 с.
- [30] Тіщенко В. В. Слідчі ситуації в методиці розслідування злочинів: поняття, класифікація, значення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. №22. С. 961–965.
- [31] Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ, 2006. 416 с.
- [32] Шевчишена К. П. Типові слідчі ситуації та програми дій слідчого на початковому етапі розслідування воєнних злочинів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №4. С. 599–602.
- [33] Шевчук В. М. Типові слідчі ситуації та основні напрямки розслідування контрабанди. *Проблеми законності*. 1999. №40. С. 192–201.
- [34] Шевчук В. М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. №6(32). С. 125–129.
- [35] Шевчук В. М. Слідча ситуація: поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. №1. С. 146–150.
- [36] Шепітько В. Ю., Шепітько М. В., Лагиш К. В., Капустіна М. В., Демидова С. С. Штучний інтелект в протидії злочинності: від правового регулювання до реалій застосування. *Соціально-правові студії*. 2024. №7(1). С. 135–144.
- [37] Особливості документування та розслідування злочинів, учинених на території проведення операції Об'єднаних сил, а також на тимчасово окупованих територіях : наук.-метод. рек. 2-ге вид., доп. і перероб. / О. О. Юхно, В. В. Кікінчук, Р. Л. Степанюк та ін. ; за заг. ред. О. О. Юхна. Харків : ХНУВС, 2020. 140 с.
- [38] Gross H. Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik. Teil I. München, 1908. 544 s. URL: https://books.google.com.ua/books?id=BB3ZAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 04.03.2025).

REFERENCES

- [1] Alenin, Y. P. (1997). *Theoretical and practical foundations of detecting and investigating criminal cells* (Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [2] Artiukh, O. M. (2015). Classification of typical investigative situations arising in the detection and investigation of interference with lawful economic activity. *Southern Ukrainian Legal Journal*, 1, 85–88.
- [3] Borysova, L. V. (2011). Typical investigative situations in the investigation of theft of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues, or precursors. *Forum of Law*, 2, 97–102.
- [4] Velikanov, S. V. (2002). *Classification of investigative situations in forensic methodology* (Candidate thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [5] Velikanov, S. V. (2011). Approaches to typification of investigative situations. *Scientific Research*, 21, 210–219.
- [6] Veselsky, V. K. (2011). Investigative situation as a category of forensic tactics. *Combating Organized Crime and Corruption (Theory and Practice)*, 25, 193–199.
- [7] Volobuyev, A. F. (2023). Features of the mechanism of sexual violence on temporarily occupied territories and its investigation. *Forensic Bulletin*, 1(39), 39–51.
- [8] Dufenyuk, O. M. (2022). Investigation of war crimes in Ukraine: Challenges, standards, innovations. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 1, 46–56.
- [9] Zhuravel, V. A. (2006). Tactical operations in the system of forensic means of combating crime. *Theory and Practice of Forensic Expertise and Criminalistics*, 6, 30–36.
- [10] Zhuravel, V. A. (2009). Situational approach to the formation of separate forensic methodologies for investigating crimes. *Theory and Practice of Forensic Expertise and Criminalistics*, 8, 102–108.
- [11] The Russian leadership ordered the destruction of any evidence of crimes committed by its army in Ukraine. (2024, February). *Main Intelligence Directorate of the Ministry of Defense of Ukraine*. Retrieved from <https://gur.gov.ua/content/kerivnytstvo-rosii-nakazalonyshchyty-budiaki-dokazy-zlochyniv-svoiei-armii-v-ukraini.html>.
- [12] Kolesnychenko, O. M. (1967). *Scientific and legal foundations of the methodology for investigating specific types of crimes* (Doctoral thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [13] Lysychenko, V. K., & Batyuk, O. V. (1988). Investigative situation and its significance in forensics and investigative practice. *Forensics and Judicial Expertise*, 36, 4–9.
- [14] Lohinova, V. V. (2010). The concept and significance of investigative situations in the methodology of criminal investigation. *Forum of Law*, 3, 278–283.
- [15] Lukyanchykov, B. Y., & Lukyanchykov, Y. D. (2001). Typical investigative situations and ways of their resolution in certain non-divisional methodologies of investigation. *Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk Law Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*, 1(4), 261–268.
- [16] Marko, S. I., & Soroka, S. O. (2013). Classification of typical investigative situations at the initial stage of pre-trial investigation of crimes under Article 358 of the Criminal Code of Ukraine. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 1, 375–386.
- [17] Matusovskyi, H. A. (1998). *Situational approach to criminal investigation*. Forensics. Kharkiv, Ukraine: Pravo.
- [18] The deoccupied territories of Ukraine have revealed over 100 Russian torture chambers. (2023, December). *ZMINA Human Rights Center*. Retrieved from <https://zmina.info/news/na-deokupovanyh-terytoriyah-ukrayiny-vyyavyly-ponad-100-rosijskyh-kativen/>.

- [19] Panov, M. I., Shepitko, V. Yu., Konovalova, V. O., & al. (2011). *Investigator's handbook* (3rd ed., revised and expanded). Kyiv: In Yure.
- [20] Pazynych, T. A. (2007). *Forensic characteristics of fraud and the main provisions of their investigation* (Candidate thesis, Kharkiv, Ukraine).
- [21] Pidpalyi, V. V., & Kysslyi, A. M. (2020). Typical investigative situations in investigating thefts in large cities. *Legal Science*, 2(104), 403–410.
- [22] Saltievskiy, M. V. (2005). *Forensics*. Kyiv: Kondor.
- [23] Syvodied, I. S. (2017). Typical investigative situations, hypotheses, and peculiarities of tactical operations to identify individuals involved in the intentional killings of military personnel during combat operations. *Scientific Bulletin of Public and Private Law*, 2(2), 209–215.
- [24] Syvodied, I. S. (2023). Forensic aspects of determining the typical investigative situation for investigating crimes against the national security of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences*, 1(30), 250–260.
- [25] Synchuk, V. L. (2002). Typical investigative situations in the methodology of investigating murders. *Problems of Forensics and Judicial Expertise*, 2(29), 181–185.
- [26] Smoliiianinova, O. Y. (2019). Investigative situations during the investigation of criminal offenses related to evasion of customs duties. *National Legal Journal: Theory and Practice*, 196–200.
- [27] Stepanuk, R. L. (2013). Situational approach in the formation of methodologies for investigating crimes committed in Ukraine's public sector. *Law and Security*, 3(50), 110–115.
- [28] Tarasenko, O. I. (2005). Typical investigative situations and investigation programs for banditry. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*, 31, 20–26.
- [29] Tishchenko, V. V. (2003). *Conceptual foundations of investigating acquisitive-violent crimes* (Doctoral thesis, Yaroslav the Wise National Law Academy of Ukraine, Kharkiv, Ukraine).
- [30] Tishchenko, V. V. (2004). Investigative situations in the methodology of investigating crimes: concept, classification, significance. *Actual Problems of State and Law*, 22, 961–965.
- [31] Chaplinsky, K. O. (2006). *Tactics of conducting individual investigative actions*. Dnipro.
- [32] Shevchishena, K. P. (2022). Typical investigative situations and action programs for investigators at the initial stage of investigating war crimes in Ukraine. *Legal Scientific Electronic Journal*, 4, 599–602.
- [33] Shevchuk, V. M. (1999). Typical investigative situations and main directions of investigating smuggling. *Problems of Legality*, 40, 192–201.
- [34] Shevchuk, V. M. (2013). Investigative situations and their impact on the development of tactical operations. *Scientific Bulletin of International Humanitarian University*, 6(32), 125–129.
- [35] Shevchuk, V. M. (2014). Investigative situation: concept, structure, types, and their significance for optimizing crime investigation. *Legal Scientific Electronic Journal*, 1, 146–150.
- [36] Shepitko, V. Yu., Shepitko, M. V., Latysh, K. V., Kapustina, M. V., & Demydova, Y. Y. (2024). Artificial intelligence in combating crime: from legal regulation to practical application. *Socio-Legal Studies*, 7(1), 135–144.
- [37] Yukhno, O. O., Kikinchuk, V. V., Stepanuk, R. L., & al. (2020). *Features of documenting and investigating crimes committed in the Joint Forces Operation area and temporarily*

occupied territories. 2nd ed., revised and expanded. In O. O. Yukhno (Ed.). Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs.

- [38] Gross, H. (1908). *Handbook for Investigating Judges as a System of Criminalistics*. Part I. Munich. Retrieved from https://books.google.com.ua/books?id=BB3ZAAAAMA AJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Іван Сергійович Сиводед

Кандидат юридичних наук

Доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Навчально-науковий інститут права ім. князя Володимира Великого

Міжрегіональної академії управління персоналом

03039, вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна

Начальник відділу Офісу Генерального прокурора

01011, вул. Різницька, 13/15, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-2057-9609

Ivan S. Syvodied

PhD in Law

Associate Professor of the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities

Prince Volodymyr the Great Educational and Scientific Institute of Law

Interregional Academy of Personnel Management

03039, 2, Frometivska St., Kyiv, Ukraine

Head of Department, Office of the Prosecutor General of Ukraine

01011, 13/15, Riznytska St., Kyiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Сиводед І. С. Типові слідчі ситуації при розслідуванні кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. №2. С. 198–219.

Suggested Citation: Syvodied, I. S. (2025). Typical Investigative Situations in the Investigation of Criminal Offenses in the Temporarily Occupied Territories of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(2), 198–219.

Стаття надійшла / Submitted: 04/03/2025

Доопрацьовано / Revised: 04/04/2025

Схвалено до друку / Accepted: 30/06/2025